

**El treball comunitari i
el suport escolar. Estudi
de cas del projecte de
reforç socioeducatiu del
municipi de Binissalem
(2007-2013)**

Francisca Canyelles
Joan Amer
Universitat de les Illes Balears

Educació i Cultura
(2014-2015), 25
213-226

El treball comunitari i el suport escolar. Estudi de cas del projecte de reforç socioeducatiu del municipi de Binissalem (2007-2013)

Community work and school support. A case study of the social-educational support project in the municipality of Binissalem (2007-2013)

Francisca Canyelles i Joan Amer

Resumen:

La perspectiva del trabajo comunitario en los proyectos de apoyo escolar busca la implicación activa de todos los protagonistas involucrados. Los proyectos de apoyo o refuerzo educativo constituyen medidas de intervención socioeducativa que van más allá de lo estrictamente escolar, promoviendo una mayor y mejor inserción social de los niños y jóvenes en el tejido comunitario. El objetivo del presente artículo es analizar la evolución del proyecto de apoyo escolar del municipio de Binissalem (Mallorca). Se enmarca el análisis del proyecto en el enfoque comunitario y se subraya la necesidad de evaluación del funcionamiento y resultados de este tipo de proyectos. La investigación se realiza a través de una metodología cualitativa, con entrevistas a profesionales, padres e hijos y complementada con el análisis documental de las memorias del proyecto. Los principales resultados apuntan a la satisfacción de los distintos agentes implicados, con mayor satisfacción por parte de los padres y una inicial reticencia a participar en el proyecto por parte de los hijos. En la discusión y conclusiones se señala la importancia de estos proyectos no sólo en la mejora del rendimiento académico sino en la promoción de las habilidades sociales y el aumento del capital social de los alumnos participantes.

Palabras clave: trabajo comunitario, apoyo escolar, refuerzo socioeducativo, intervención socioeducativa.

Abstract:

The perspective of community work in school support projects seeks the active engagement of all the agents involved. School support projects constitute social-educational intervention measures that go further than aspects strictly related to schooling, promoting greater and better social insertion of children and youth in the community network. The objective of the current article is to analyse the evolution of a school support project in the municipality of Binissalem (Mallorca). The analysis of the project is framed within the community perspective, and the need to assess the performance and results of this type of projects is also highlighted. The research is conducted using a qualitative methodology, with interviews with professionals, parents and children, and is complemented with a documentary analysis of the project reports. The main results underpin the satisfaction of the different agents involved, with greater satisfaction of parents and an initial reticence of children to participate. In the discussion and conclusion sections, the importance of these projects is highlighted, not only in improving academic achievement, but also in promoting social skills and increasing the social capital of the participating students.

Keywords: community work, school support, social-educational support, social-educational intervention.

Aquest article fou aprovat per publicar-lo l'octubre de 2014.

Introducció

Els projectes de suport escolar en l'àmbit de la intervenció socioeducativa són un cas d'acció educativa més enllà del temps escolar i alhora un exemple d'atenció a la diversitat o compensació educativa fora dels centres educatius. L'objectiu d'aquest article és aportar elements per al debat sobre la necessitat d'avaluació del funcionament d'aquests projectes. Això es porta a terme avaluant i analitzant l'evolució d'un projecte de suport escolar al municipi de Binissalem, a través d'una metodologia qualitativa que inclou la triangulació d'entrevistes amb professionals, pares i fills, complementada amb la investigació documental de les memòries del projecte.

En primer lloc, a manera de contextualització teòrica, cal definir el terme «treball comunitari» i la figura d'educador de medi obert. Pel que fa al treball comunitari, Llena, Parcerisa i Úcar (2009) parlen del concepte d'acció comunitària, que fa referència a l'acció social que es produeix dins la comunitat, referint-se a les relacions interpersonals i a tots aquells mecanismes que estructurin la vida en societat. Aquest és un concepte macro, que inclou les accions socioeducatives, aquelles que generen de manera intencional aprenentatges concrets o desenvolupament de competències. Pel que fa a l'educador de medi obert, segons Colom (1987) i De Oña (2010), es tracta d'un professional que treballa amb menors, joves i els seus contextos, amb la intenció de prevenir conductes de risc o intervenint-hi. És un adult proper que acompanya processos, servint de referent, apropant-se als usuaris d'una manera natural i conscient i que treballa en coordinació amb altres recursos.

En segon lloc, pel que fa al treball comunitari i el suport escolar, segons Alonso, Varela i Teijeiro (2011), és necessari dur a terme polítiques d'inclusió a l'escola i a la comunitat, que impliquin valors com l'acceptació, la pertinença, la comunitat, les relacions personals i la coordinació entre els professionals. Els equips interprofessionals que treballen en la comunitat han d'articular actuacions entre l'administració educativa i altres serveis públics (com en aquest cas els serveis socials), per garantir una acció socioeducativa integral, que actuï sobre les dimensions socials, educatives i familiars. Alonso, Varela i Teijeiro (2011) afegeixen que per superar les dificultats en els processos d'aprenentatge i d'inclusió en els centres educatius, els professionals de l'educació social han d'actuar com a mediadors entre l'escola, les famílies i la comunitat, impulsant el disseny de programes d'integració i inclusió escolar, i la coordinació entre les famílies i la resta de recursos socials.

En tercer lloc, cal esmentar que els projectes de suport escolar sorgeixen d'unes necessitats socioeducatives en un context determinat. De manera general, en molts casos la delegació passiva de la societat en els educadors ha fet que no es construís suficientment una comunitat educativa participativa (Collet, 2013). Sovint encara s'entén l'educació com el temps en què els menors romanen als centres educatius, sense relació amb el temps a casa, al carrer o amb el grup d'iguals. De manera concreta, per al cas de les Illes Balears, cal tenir en compte, com apunta Ballester (2013), factors com la composició de la població, la baixa estabilitat residencial, la dualitat social (precarietat de moltes famílies, enfront de les classes mitjanes) o l'estacionalitat de l'economia, que implica una baixa supervisió parental al llarg de molts mesos. Tots aquests factors influencien escenaris escolars, com les baixes taxes d'idoneïtat que trobam a les Illes. Pascual (2013) assenyalava que el 44,5% dels alumnes de les Illes Balears de 15 anys no estaven escolaritzats en l'any que els correspondria per edat (curs 2010-11). Segons Pascual (2013), la matriculació d'alumnat estranger als centres escolars de les Illes Balears, en comparació de la mitjana estatal, és important. El curs 2007-2008 la mitjana de les Illes Balears era de 14,4, enfront d'un 9,4 de mitjana estatal. En l'àmbit

espanyol, la tendència s'ha mantingut, amb petites fluctuacions, i ha arribat a un 9,1 el curs 2012-13 (hi observam una lleugera disminució). En canvi, a les Illes Balears la mitjana arribà al 16,2% el curs 2009-10, però disminueix a un 14,6 el curs 2012-13. En qualsevol cas, es manté una diferència de 5 punts entre la mitjana estatal i la de les Illes Balears.

Segons l'Enquesta de condicions de vida, la taxa de risc de pobresa o exclusió social de les Illes Balears és molt diferent segons el nivell de formació: la població amb estudis primaris presenta una taxa del 36,1%, mentre que la població amb estudis superiors presenta una taxa d'11,76% (www.ibestat.org). Això il·lustra la importància de programes de suport educatiu que promoguin la permanència de l'alumnat dins el sistema escolar, per assolir nivells formatius més alts.

Pel que fa a la contextualització de la intervenció socioeducativa, aquesta es porta a terme a Binissalem (Mallorca), amb 7.792 habitants (www.ibestat.org), un municipi amb més diversitat econòmica per sectors d'activitat que la resta de l'illa, segons el document de diagnòstic de l'Agenda local 21 (www.ajbinissalem.net). Les educadores de carrer que participen al projecte de suport escolar pertanyen a l'entitat GREC, fins al tercer any de projecte, moment en el qual la figura es municipalitza. El GREC és una entitat socioeducativa que aposta per la figura d'un educador de carrer integrat als barris, que vagi als llocs de reunió dels joves per poder conèixer-ne les necessitats i inquietuds (<http://www.grecmallorca.org/ca/>). El projecte de suport escolar s'inicia arran de la detecció de necessitats duta a terme per l'educadora de carrer el 2007. L'educadora constata que hi ha grups de preadolescents al poble amb factors de risc: llargues estades al carrer sense supervisió, manca de límits, indicis d'assetjament escolar dins el centre escolar, comunicació amb els iguals mitjançant l'agressivitat, dificultats per acceptar normes, desafiament envers la figura de l'adult, fracàs escolar, dificultats de relació amb altres grups d'iguals i famílies desestructurades...

Els objectius que es plantejaren de manera inicial (curs 2007-2008) en el projecte de suport escolar foren els següents:

Prevenir el fracàs escolar.

Treballar habilitats socials de relació i desenvolupament adequades.

Potenciar la integració dels alumnes immigrants.

Implicar els pares en el procés educatiu dels menors.

Posteriorment, el curs 2009-10, aquests objectius es reelaboraren, s'estructuraren en objectius i estratègies (vegeu Taula 1), tot cercant millorar els hàbits d'estudi dels menors, reduir les llargues estades al carrer, millorar el nivell d'integració de la població nouvinguda i augmentar la proximitat dels pares a la comunitat escolar.

El curs 2009-10, de manera transversal, s'inicià una Escola de Pares anomenada Espai Familiar, sorgida de la demanda dels mateixos pares que tenien fills al projecte de Suport Escolar, i que tenia per objectiu potenciar i millorar les habilitats parentals.

Pel que fa a les dimensions i l'evolució del projecte, es recomana veure la Taula 2, on es recull l'augment continuat i progressiu dels participants (de 15 beneficiaris el 2007-08 a 47 beneficiaris el 2012-13), així com el detall dels diferents professionals implicats.

L'estructura de l'article té diferents apartats. A l'apartat de la metodologia es descriu la mostra de professionals, pares i famílies entrevistades, així com els principals temes del guió de les entrevistes. També s'apunta la investigació documental realitzada amb les memòries del projecte. A l'apartat de resultats s'exposen de manera sistematitzada les principals contribucions de les persones entrevistades. A l'apartat de discussió i conclusions es lliguen les principals reflexions obtingudes de l'anàlisi de les entrevistes amb diferents aportacions teòriques sobre la intervenció socioeducativa de suport escolar.

Taula 1. Objectius i estratègies del projecte de Suport Escolar 2009/2010.

Objectius:

1. Reduir els factors de risc dels menors participants i detectar noves situacions de risc

a) Millorar els hàbits d'estudi dels menors.

Estratègies

- Oferir pautes d'estudi adequades i coherents.
- Oferir un espai adequat per a l'estudi.
- Treballar la motivació mitjançant el reforç positiu.

b) Reduir llargues estades al carrer sense supervisió d'adults.

Estratègies

- Conèixer la realitat familiar, escolar i social de cada menor.
- Descobrir les seves motivacions, els seus interessos i necessitats.
- Desenvolupar un treball grupal.
- Fer activitats motivadores i alternatives.
- Positivar els avanços del menor, per petits que siguin.
- Oferir respostes alternatives a les conductes disruptives.
- Oferir un espai regulat amb supervisió d'adults.
- Oferir una alternativa saludable a les llargues estades al carrer.

c) Millorar el nivell d'integració de la població nouvinguda.

Estratègies

- Facilitar la seva participació en el suport escolar.
- Oferir eines per a la integració: lingüístiques, socials, etc.

2. Implicar les famílies en el procés educatiu del menor

a) Augmentar la proximitat dels pares a la comunitat escolar per a la supervisió i el seguiment del procés educatiu dels fills.

Estratègies

- Mantenir contactes periòdics.
 - Oferir una acollida agradable.
 - Oferir respostes a les seves demandes.
 - Donar a conèixer les necessitats dels menors.
 - Compartir amb els pares els progressos dels menors.
 - Positivar els canvis.
-

Font: Elaboració pròpia.

Taula 2. Evolució del projecte de Suport Escolar.

Any acadèmic	Beneficiaris	Nre. de grups	Monitors	Professionals implicats
2007-08	15	3 (5 persones)	3	Mediadora intercultural, monitores, EMO.
2008-09	35	6 (5/6 persones)	5	Mediadora intercultural, monitores, tècnica educativa, EMO.
2009-2010	51	6 (8 persones)	5	Mediadora intercultural, monitores, tècnica educativa, EMO.
2012-13	47	4 (10/11 persones)	4	Mediadora intercultural, monitores, tècnica educativa, EMO.

Font: Elaboració pròpia.

Metodologia i mostra

La mostra total ha estat de 16 entrevistes, dividida en 4 a professionals, 6 a pares (alguns des de l'inici del projecte) i 6 a alumnes (antics i actuals). S'ha fet un sondeig al municipi i s'ha intentat escollir una mostra al més representativa possible, amb heterogeneïtat, a fi de poder recollir un ventall ampli d'opinions.

Quant als professionals, la primera de les entrevistes és al coordinador del Programa de treball socioeducatiu en medi obert (PTSMO), amb educadors de carrer de l'entitat GREC, que supervisà el projecte des de 2007 a 2010. S'ha considerat adient l'entrevista al professional que seguí l'evolució del projecte des que era només una idea fins que s'anà consolidant any rere any. La mediadora intercultural s'incorporà al projecte el 2009, en finalitzar el segon any d'implantació, i heretà el projecte en incorporar-se a la plaça de mediadora a la Mancomunitat del Raiguer. Aquesta és una peça clau dins el projecte, ja que, juntament amb l'educadora els dos primers anys de projecte, com també després amb la tècnica educativa, la mediadora és una figura referent per complir els objectius de reinserció de nouvinguts. A més, és l'encarregada principal de la gestió del projecte. En tercer lloc, s'entrevista la tècnica educativa. Aquesta professional, des de la seva incorporació, ha assolit un paper fonamental de gestió i coordinació del projecte, juntament amb la mediadora. Finalment, s'entrevista l'educadora social actual, intentant descobrir com ha evolucionat el seu rol dins el projecte, així com l'opinió que en té.

Taula 3. Professionals entrevistats.

Professional	Anys en el projecte
1 Coordinador del GREC	2007-2010
2 Mediadora intercultural	De 2009 en endavant
3 Tècnica educativa	De 2009 en endavant
4 Educadora social	De 2011 en endavant

Font: Elaboració pròpia.

Quant als pares, es realitzen sis entrevistes. Les principals característiques dels pares entrevistats es poden veure a la Taula 4. Dels sis pares entrevistats, n'hi ha quatre que són procedents del municipi i dos són immigrants (Equador).

Taula 4. Pares entrevistats.

Família	Procedència	Anys que fa que el/s fill/s va/n a suport escolar	Acudeixen a l'escola de pares?	Quin membre assisteix a l'escola de pares?
1	Binissalem	Inici, 6 anys	Sí	Pare
2	Binissalem	5 anys	Sí	Mare
3	Binissalem	3 anys	Sí	Mare
4	Binissalem	3 anys	Sí	Mare i pare
5	Equador	2 anys	Sí	Pare
6	Equador	2 anys	Sí	Filla gran

Font: Elaboració pròpia.

Pel que fa a les entrevistes als alumnes (Taula 5), també són sis. Dels sis alumnes, dos són de procedència estrangera. L'edat dels entrevistats és de tretze anys; s'ha cercat un perfil d'alumnes amb capacitat per poder donar respostes coherents. És important comentar que els alumnes 1, 3 i 6 són de necessitats educatives específiques.

Taula 5. Alumnes entrevistats.

Família	Procedència	Anys que fa que va a suport escolar	Inici del curs	Curs actual	Edat
1	Marroc	6 anys	2n primària	1r d'ESO	13
2	Binissalem	5 anys (aquest any no)	6è	4t d'ESO	17
3	Binissalem	5 anys	3r primària	1r d'ESO	13
4	Binissalem	3 anys	5è	1r d'ESO	13
5	Equador	1 any	1r d'ESO	1r d'ESO	13
6	Equador	1 any	1r d'ESO	1r d'ESO	13

Font: Elaboració pròpia.

Estructura de les entrevistes

S'ha utilitzat el format d'entrevista semiestructurada. L'estructura ha variat segons el col·lectiu entrevistat. En aquest apartat s'exposa el guió de cada una d'elles.

Pel que fa als professionals, l'estructura de les entrevistes ha estat la mateixa, però les preguntes han anat variant segons el rol de cada professional dins el projecte. Les principals preguntes han estat relatives a explicar el projecte de suport escolar, l'evolució del projecte, el paper del treball en xarxa, les eventuais millores que introduirien al projecte, els motius de l'alumnat per acudir al recurs, la incidència de la immigració, la implicació dels pares i l'impacte de la crisi econòmica. També s'hi inclouen algunes preguntes concretes sobre el funcionament del projecte.

Pel que fa a les entrevistes als pares i els fills, s'ha usat també el format d'entrevista semiestructurada, ja que volem conèixer l'opinió de tots ells sense intervenir en el que puguin manifestar. Els dos grans blocs que han dirigit les entrevistes han estat el projecte del Suport Escolar i el projecte d'Espai Familiar. Les principals preguntes, amb alguns matisos per a pares i fills, són relatives a l'evolució del fill d'ençà que és al projecte, la valoració del recurs, opinió sobre els tallers, eventuais propostes de millora, relacions pares i fills, relacions dels fills amb el grup d'iguals i relació amb els professionals, entre d'altres.

Complementàriament a la triangulació metodològica de les aportacions de les entrevistes als distints grups, es porta a terme l'anàlisi documental de les memòries del projecte de suport escolar. Es para especial atenció a l'evolució de l'estructura i els objectius del projecte, quins són els beneficiaris, quins són els professionals i recursos implicats al llarg dels anys estudiats (2007-2013).

Resultats

Els professionals entrevistats valoren positivament el projecte i la seva evolució al llarg dels anys. En aquest sentit destaquen l'augment continuat i progressiu d'usuaris, així com l'elevat grau de professionalització que s'aconsegueix, segons les seves aportacions a les entrevistes, en comparació de municipis semblants de l'entorn. Hi afegeixen que els serveis socials estan normalitzats dins la xarxa de serveis públics: la població els entén com a necessaris i no té reticències a l'hora d'acudir a demanar ajuda, fet que beneficia el projecte.

Referent a la immigració, la mediadora apunta que aquest programa dóna seguretat als pares nouvinguts, perquè els cobreix una necessitat i facilita les relacions dels fills més enllà de l'escola i promou la seva inserció.

A més, els professionals valoren positivament la perspectiva de treball comunitari que s'atorga al projecte, ja que permet que els distints actors implicats en siguin protagonistes actius. Hi afegeixen que l'enfocament de treball en xarxa els permet una més bona coordinació i donar respostes comunes, tot influint en l'obtenció de bons resultats.

Referent als efectes de la participació dels alumnes en el projecte, els professionals entrevistats afirmen que es tracta d'una eina preventiva davant potencials problemes familiars i eventuais llargues estades al carrer. És il·lustradora d'aquestes reflexions la intervenció de la tècnica educativa:

«En el cas dels pares que han assistit a les sessions d'Espai Familiar per un fill en concret, el que s'ha après també afectarà els fills més petits que tinguin. [...] En relació amb

els al·lots, [...] a primària hi ha molts d'infants que no tenen dificultats més enllà del fet de falta d'hàbits, tenen les capacitats suficients per aprovar un curs. Fent la feina que fan a reforç escolar, s'engresquen perquè poden participar, perquè ho entenen, els controls els aproven. [...] Això ja és una motivació interna, és un 90%» (entrevista tècnica educativa).

Pel que fa als pares, exposen que tenen coneixement del recurs a través dels serveis socials municipals i que han notat un canvi positiu dels fills:

«Se sent acompanyada, amb amics, pot xerrar i jugar. [...] Faig feina tot lo dia, la germana a vegades també fa feina, i a casa se sent una mica sola. [...] Li resolen dubtes de coses que ella no sap i jo no sé explicar-li, aleshores ella queda satisfeta i està més contenta» (entrevista mare família 6).

Tots els pares coincideixen a dir que el centre escolar els dona un missatge positiu amb el fet que els fills assisteixen al projecte de suport escolar, ja que milloren en habilitats a l'hora de dur la feina feta i estan més participatius i relaxats dins l'aula pel fet d'haver-ho fet. A més, afirmen que el suport escolar és un espai que, com que els fills s'hi troben amb companys de les mateixes edats, els permet relacionar-se amb iguals del mateix municipi, cosa que els motiva a acudir al recurs.

Pel que fa als fills, valoren positivament en primer lloc el bon clima amb els altres alumnes i el vincle amb la monitora. En segon lloc, consideren positiu el suport rebut, així com el format de treball (petits grups, ambient distès). Ambdues coses els permeten, segons manifesten els entrevistats, seguir les classes a l'escola/institut. Els alumnes exposen que tenien certes recances a l'hora de participar en el projecte i que no estaven motivats o hi anaven obligats. En qualsevol cas, l'ajut que suposa amb vista a aprovar les assignatures constitueix un incentiu per a ells. A l'últim, valoren el fet d'haver fet amics gràcies al projecte.

Quan fem la triangulació entre les contribucions de professionals, pares i fills, trobam principalment dos denominadors comuns. El primer és la coincidència a afirmar que el recurs comporta millores en el rendiment acadèmic dels alumnes. El segon és la millora en les relacions socials i les habilitats socials dels participants, i en aquest sentit, la seva inserció al poble es veu beneficiada amb la coneixença (o reforç del vincle) d'altres al·lots de la seva edat.

Discussió i conclusions

En una intervenció socioeducativa cal subratllar en primer lloc que és necessari conèixer de primera mà quines són les necessitats dels usuaris, així com les seves capacitats i les seves necessitats (o els factors de protecció i factors de risc), a fi de poder orientar el projecte cap a accions adequades. Sense aquest element es corre el risc de planificar intervencions no adients per a la població diana. A partir de les contribucions dels entrevistats, es pot afirmar que el projecte s'ha adaptat a les necessitats dels usuaris. Així, les intervencions eren diferents segons el moment del cicle vital en què es trobaven (per exemple, diferenciant els tallers amb objectius socioeducatius per edats), com també tenint en compte la procedència dels alumnes (introducció de tallers interculturals). Aquest fet aporta també qualitat al projecte i fa més atractives les intervencions, per tal com es rompen estereotips i s'eliminen barreres per a la inserció.

A més, i des del primer any, cada monitora tenia un grup assignat: així s'establia un vincle que permetia la proximitat, el coneixement acurat de cada usuari, per poder

personalitzar el màxim possible les intervencions dins l'aula i transmetre-ho al responsable perquè les intervencions grupals seguissin la mateixa línia pedagògica.

D'aquesta manera, i segons la definició de desenvolupament comunitari de De Oña (2010), s'ha treballat per dur a terme un projecte que reconeix les persones per la seva singularitat i, en conseqüència, es treballa per satisfer-ne les necessitats, així com es tenen en compte tots els elements que componen la xarxa (socials, econòmics, polítics...), per aplicar intervencions adequades.

També existeix el factor de l'equip que intervé en el projecte. Des del primer any (2007-2008) el projecte ha funcionat amb la premissa del treball en xarxa, ja que s'hi veien implicats tres agents: l'educadora de carrer (encarregada de les intervencions socioeducatives en medi obert), la mediadora intercultural (centrant la seva tasca en els infants i joves nouvinguts) i les escoles (que derivaven els casos amb més necessitats educatives i socials, així com feien un seguiment dins l'aula del procés), com també els mateixos monitors del projecte. I cal tenir present que darrere les figures de l'educadora i la mediadora hi ha l'equip de Serveis Socials. Els professionals han anat en augment al llarg del projecte, en el qual s'ha introduït l'institut de secundària (orientadora) i la figura de la tècnica educativa de l'Ajuntament, així com altres professionals que s'hi han anat implicant (comare, professionals de l'IMAS...).

Consideram el treball en xarxa un element molt important per al bon funcionament del projecte, per evitar superposicions d'intervencions i dirigir les accions cap a un objectiu comú. Segons Marchioni (2001), l'equip comunitari funciona adequadament quan els objectius del projecte i la metodologia estan definits, amb fites clares, criteris comuns i una intervenció coherent de tots els professionals.

A més, De Oña (2010) assenyala que per a una correcta intervenció comunitària, és necessari un equip que garanteixi la continuïtat de les accions. En aquest cas, a partir del tercer any (2009-10) l'educadora de carrer delega les funcions de coordinació i gestió del projecte (que compartia amb la mediadora) en la tècnica educativa de l'Ajuntament. Se cercava la introducció del projecte dins la xarxa municipal, en què la direcció depengués d'agents comunitaris i la figura de l'educador retornàs al seu paper inicial. És important tenir en compte que el perfil de la tècnica educativa és de funcionària, i per tant, és més fàcil pensar que pot representar una continuïtat en el temps.

Per altra part, s'han mantingut els objectius socioeducatius que impulsaren el projecte, que s'han millorat al llarg de les diferents edicions. S'ha treballat des de les perspectives educativa i social, sota els principis de la proximitat, respectant els ritmes dels menors i dels pares, sense jutjar i acompanyant en processos de canvi llargs i lents, en la direcció apuntada per Melendro, González i Rodríguez (2013) sobre estratègies d'intervenció en adolescents amb risc. El treball conjunt entre serveis socials i escola per implicar les famílies fa que els menors rebin missatges coherents que ajuden al seu adequat desenvolupament. L'establiment de línies pedagògiques conjuntes és clau per a l'èxit del projecte, perquè afavoreix que els infants i joves acudeixin al recurs, d'una banda perquè s'hi troben bé i de l'altra perquè el seu context dona un missatge sòlid que hi han d'acudir (escola, professionals de serveis socials i pares).

A més, foren els mateixos pares els que demanaren entrar dins aquesta xarxa d'intervenció, els que volien participar en una Escola de Pares (o Espai de Família) per poder resoldre dubtes referents a les estratègies a dur a terme amb els fills. Aquest espai s'ha convertit en un lloc de relació on els pares es poden expressar lliurement, on poden plantejar dubtes, queixes i errors; és un espai que dona suport a la seva tasca com a pares,

que els reforça l'autoestima i millora les capacitats individuals i parentals. Les desavinences entre els educadors (mestres i professors) i els pares solen ser un problema important a l'hora d'establir límits i normes conjuntes, així com d'afavorir un clima propici per al correcte desenvolupament dels menors (Marchioni 2004). En aquest projecte s'ha treballat per rompre aquesta dinàmica, per crear un clima de col·laboració conjunt.

També el projecte intenta abordar de manera integral els factors de risc als quals estan exposats els infants nouvinguts quan arriben a la comunitat, cercant la inclusió a l'escola i a la comunitat en general, generant actuacions entre les diferents administracions: educativa i de serveis socials, tal com apunten Alonso, Varela i Teijeiro (2011). L'educadora de carrer, com a professional de l'educació social, actuà com a mediadora entre família, escola i comunitat i dissenyà un projecte que tenia en compte tots aquests factors, centrant-se en la inclusió.

També és important comentar la introducció al projecte de suport escolar d'altres recursos de la comunitat, convertit d'aquesta manera en una eina comunitària. Ens referim, en primer lloc, a la Biblioteca Municipal, on es varen iniciar els tallers de Lectura en Veu Alta, que agradaren molt als alumnes de primària. A més, s'hi introduí el centre de salut, i fou la comare l'encarregada d'impartir el taller de sexualitat. Aquestes iniciatives acosten els menors als recursos de la comunitat i els hi familiaritzen. D'aquesta manera s'utilitza el capital social del qual disposa la comunitat (Llena, Parcerisa i Úcar, 2009), es creen més accions comunitàries que augmenten la qualitat de vida, s'utilitzen els propis recursos i se'n fomenta l'ús.

Cal assenyalar que els principis bàsics per a la intervenció socioeducativa que anomena Vélaz de Medrano (2002), com són els principis de prevenció, de desenvolupament i d'intervenció social, es veuen reflectits en el nostre projecte, inclosos en un procés integral amb intervencions de caràcter global en què participen diferents agents comunitaris que treballen per objectius comuns en xarxa.

Així doncs, tots aquests factors anomenats fins ara són els que han fet del projecte de Suport Escolar un projecte viable, eficient i útil per a la comunitat i li han donat l'oportunitat de créixer per si mateix, de formar part de l'acció comunitària del lloc (Llena, Parcerisa i Úcar, 2009), traduït en accions socioeducatives concretes. És un projecte que, tal com hem vist a les entrevistes amb professionals, amb els pares i amb els menors, està ja inserit en el teixit comunitari, en forma part, és demanat pels usuaris.

Els alumnes acudeixen al recurs per la seva motivació, i això denota que alguna cosa els fa sentir bé, que han adoptat l'espai com a propi i que en treuen un benefici que per ells és valorat. N'és una prova que, tal com ens comentava l'educadora social a les entrevistes, els alumnes de secundària acabaven el curs una setmana abans de finalitzar la setmana d'exàmens, i van demanar a la monitora (que en aquest cas és la tècnica educativa) si podien seguir amb les classes. D'aquí es pot extreure que el vincle format entre monitora i alumnes va més enllà d'un recurs al qual han d'acudir per obligació, ja que per ells mateixos el veuen important.

És interessant saber que els serveis socials, dins el municipi de Binissalem, són vistos pels habitants com un recurs més, com podria ser el centre de salut o l'escola. S'entenen com un servei de caràcter universal, que ofereix un suport a les famílies i als individus, sense el prejudici existent en altres comunitats que és sols per a persones amb necessitats específiques. Per tant, no és un servei estigmatitzador, i això afavoreix que les famílies que coneixen el recurs hi vulguin participar, sense ser necessàriament famílies amb una extensa problemàtica social. Aquesta característica és important per al projecte de suport escolar, ja que fa més fàcil la inserció del recurs com una eina comunitària.

A pesar de tot el que hem exposat, existeixen una sèrie de limitacions sobre el projecte que creiem que s'han de presentar dins el marc d'aquesta anàlisi per poder millorar les futures intervencions. En primer lloc, cal tractar el tema de l'avaluació del projecte al llarg dels anys. Les avaluacions que se n'han anat fent no són adequades, o més ben dit, no són completes perquè no segueixen un criteri metodològic específic. Per dur a terme una avaluació de resultats adient, en primer lloc hauríem de fer una anàlisi dels resultats d'acord amb els objectius plantejats, seguida dels efectes produïts (com eficàcia, eficiència, cobertura, utilització, qualitat i satisfacció), i finalment una anàlisi dels procediments (anàlisi de documents, utilització d'indicadors, enquestes, etc.).

Aquest acostuma a ser un dels grans problemes dels projectes d'intervenció socioeducativa: l'avaluació. La cultura avaluadora dins les professions d'àmbit social encara és incipient, de vegades l'avaluació es deixa com a darrera tasca, cosa que comporta el risc que es faci amb poc temps i sense la planificació adequada.

Cal tenir en compte el context polític i econòmic en el qual ens movem (partides pressupostàries, etc.): les desinversions socials i educatives comporten l'augment de les ràtios alumnes/monitora, i això empitjora la qualitat de les intervencions. Una altra qüestió és si han de ser els educadors de carrer els professionals encarregats de dur a terme un projecte de suport escolar. Ens trobam amb un tema controvertit, perquè el projecte potser caldria que fos impulsat des del sistema educatiu, tot i que els professionals del treball educatiu en medi obert han de definir i implantar projectes dins el marc de l'acció comunitària en general (Alonso, Varela i Teijeiro, 2011). També, el fet de treballar amb objectius socioeducatius és el que estableix la diferència entre un projecte estrictament de suport escolar i un projecte com el plantejat aquí, amb un vessant comunitari, en què treballen de manera integral tots els agents implicats i en què s'impulsa una educació en valors i un desenvolupament adequat dels menors per reduir el risc d'exclusió social.

Quant a les línies de futur, és necessari professionalitzar l'avaluació i establir criteris metodològics rigorosos amb la comunitat científica. A més, és necessari no augmentar més la ràtio alumne/professor, i en la mesura del possible, disminuir-la per poder mantenir un treball personalitzat. També es recomana la introducció de diferents agents de la comunitat dins el projecte i usar els tallers, per vincular els menors als diferents recursos de la comunitat i la comunitat a aquests. El plantejament de tallers hauria de fer-se des de la perspectiva dels menors, fent-los atractius per a ells, augmentant la motivació i, per tant, l'aprenentatge que en puguin extreure, implicant els més grans en el disseny.

En definitiva, es tracta de seguir innovant en les intervencions socioeducatives que es van duent a terme, adaptant-les als nous perfils d'usuaris que van sorgint, per aconseguir que el projecte no quedi desfasat en el temps i que pugui seguir funcionant eficientment com fins ara.

Bibliografia

- ALONSO, P., VARELA, L. i TEIJEIRO, Y. (2011). El valor del tiempo en los procesos educativos de integración e inclusión social. *Educación Social. Revista de intervención socioeducativa*, 47, 74-83.
- BALLESTER, L. (2013). PISA una vegada més: una alerta per a les polítiques educatives erràtiques. *El Periscopi*, diciembre 2013. Disponible a:
http://elperiscopi.com/?contenido_servicio_tabla=detalle_noticia&contenido_id_noticia=3989

- COLLET, J. (2013). ¿Cómo y para qué educan las familias hoy?. Barcelona: Icaria Editorial.
- COLOM, A. (1987). El educador de calle. A: A. Colom (coord.) Modelos de intervención socioeducativa. Madrid: Narcea, 131-153.
- LLENA, A., PARCERISA, A. i ÚCAR, X. (2009). 10 ideas clave. La acción comunitaria. Barcelona: Graó.
- MARCHIONI, M. (2001). Comunidad, participación y desarrollo. Teoría y metodología de la intervención comunitaria. Madrid. Editorial Popular.
- MARCHIONI, M. (2004). La acción social en y con la comunidad. Zaragoza. Libros Certeza.
- MELENDRO, M., GONZÁLEZ, A. L. i RODRÍGUEZ, A. E. (2013). Estrategias eficaces de intervención socioeducativa con adolescentes en riesgo social. Pedagogía Social. Revista Interuniversitaria, 22, 105-121.
- OÑA, J. M. de (2010), Educación de calle y desarrollo comunitario. Una experiencia educativa en contextos de exclusión. Madrid: Fundación Foessa y Cáritas.
- PASCUAL, B. (2013). El sistema educatiu no universitari a les Illes Balears en xifres (2013). Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2013, 460-479. Palma: UIB-Colonya.
- VÉLAZ DE MEDRANO, C. (2002). Intervención educativa y orientadora para la inclusión social de menores en riesgo. Factores escolares y socioculturales. Madrid. UNED.

Els autors

Francisca Canyelles Pericàs. Treballadora social. Màster en Intervenció Socioeducativa amb Menors i Família. Educadora en medi obert del GREC a la Mancomunitat del Raiguer (Alaró i Binissalem) (de 2007 a 2010). Treballadora social a l'OFIM (Oficina d'Informació, Orientació i Assessorament a l'Immigrant) (2010) i a la UMES (Unitat Mòbil d'Emergència Social) (2011), gestionades per la Creu Roja. Coordinadora del Taller de Capacitació en Habilitats i Coneixements de la Mancomunitat del Raiguer (2014).

Joan Amer i Fernández. Llicenciat i doctor en Sociologia. Professor del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques de la Universitat de les Illes Balears. Membre del grup de recerca GIFES (Grup d'Investigació i Formació Educativa i Social: <http://gifes.uib.eu>). Les seves línies de recerca són els programes de prevenció i educació familiar basats en evidència, la pedagogia social i la sociologia de l'educació.